

היום נלמד בעזרת ה':

עבודה זרה דף ב

משנה: לפני אידיהן: שלושה ימים לפני 'חגיהם' של עובדי כוכבים אסור לשאת ולתת עימם, כיון שהעכו"ם הולך ומודה לע"ז שלו ביום אידו.

וכן אסור **להשאיל ולשאול מהן:** לשאול מהם ולהשאיל להם כגון בהמה וכלים.

וכן אסור **להלוות וללוות מהן:** ללוות מהם ולהלוות להם כגון מעות.

וכן אסור **לפרוע ולפרוע מהן:** אסור לישראל להחזיר להם חוב, וכן אסור לגבות מהם חוב שהם חייבים לישראל.

רבי יהודה אומר נפרעין מהן מפני שמיצר הוא לו: לדעת רבי יהודה מותר לגבות מהם חוב, כיון שהוא גורם בזה צער לנכרי והוא לא ילך להודות לע"ז שלו.

אמרו לו: אמנם כעת הוא בצער, אבל אח"כ הוא שמח שנפטר מהחוב והוא ילך להודות על כך לע"ז שלו.

גמרא: רב ושמואל: אחד מהם היה גורס במשנה 'לפני **אידיהן**', ואחד מהם היה גורס 'לפני **עידיהן**'.

מאן דתני 'אידיהן' לא משתבש, ומאן דתני 'עידיהן' לא משתבש: כלומר כל אחד מהם אין גרסתו משובשת, כיון שנאמר "כִּי קָרוֹב יוֹם **אֵידָם**", וגם נאמר "וַיִּתְּנוּ **עֵדֵיהֶם** וַיִּצְדְּקוּ", והפסוקים הנ"ל נאמרו לגבי ע"ז, נמצא שגם 'אידיהן' וגם 'עידיהן' הם גירסאות נכונות.

שאלה: ומאן דתני 'אידיהן' מאי טעמא לא תני 'עידיהן'? תשובה: **אמר לך, תברא עדיף:** עדיף למשנה לכנות את חגיהם בשם אידיהן' שהוא לשון שבר.

שאלה: ומאן דתני 'עידיהן' מאי טעמא לא תני 'אידיהן'? תשובה: **אמר לך, מאן קא גרים להו תברא?** עדות שהעידו בעצמן! **הלכך עדות עדיפא:** מה יגרום להם

שבר לעתיד לבוא? העדות שהעידו בעצמם ביום הדין שעבדו ע"ז בעולם הזה! ולכן עדיף למשנה לכנות את חגיהם בשם 'עידיהן' שהוא לשון עדות.

קושיא: והאי "יתנו עידיהם ויצדקו" בעובדי כוכבים כתיב? וכי הפסוק "יתנו עדיהם ויצדקו" נאמר לגבי עכו"ם? והרי הוא נאמר לגבי ישראל! שהרי אמר ריב"ל (- רבי יהושע בן לוי) כל המצות שישראל עושים בעולם הזה באות ומעידות להם לעוה"ב, שנאמר יתנו עדיהם ויצדקו" אלו ישראל, והמשך הפסוק "וישמעו ויאמרו אמת" אלו עובדי כוכבים, דהיינו שישמעו העכו"ם את העדות שהמצוות מעידות על ישראל, ויאמרו העכו"ם שבאמת ישראל ראויים לצדקת ה'.

תירוץ: אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע: מי שגורס 'עידיהן' לומד זאת מהפסוק "יצרי פסל כלם תהו וחקמודיהם כל יועילו ועדיהם המה", דהיינו שהע"ז תבוא להעיד על אלו שעבדו אותה לחייב אותם בדיון.

*

דרש רבי חנינא בר פפא וכו': הדרשה מבוססת על הפסוק בישיעה "כל הגוים נקבצו יחדו, ויאספו לאמים, מי בהם יגיד זאת, וראשנות ישמיענו, יתנו עדיהם ויצדקו וישמעו ויאמרו אמת". הגמרא מביאה את הדרשה, עוצרת באמצע, מקשה ומתרצת.

אלא תכנס כל אומה ואומה וסופריה: כל אומה תכנס לפני בנפרד יחד עם חכמיה.

שנאמר "ולאום מלאום יאמץ": פסוק זה נאמר לגבי יעקב ועשיו. והתרגום 'אונקלוס' מתרגם שמלכות אחת תתגבר על המלכות השניה. מכאן ש"לאמים" הכוונה לאומות.

קושיא: ומי איכא ערבוביא קמי הקב"ה? האם שייך ערבוביא לפני הקב"ה? והרי כתוב במסכת ראש השנה שכל אנשי העולם נסקרים לפניו בסקירה אחת! תירוץ: אלא כי היכי דלא לערבבו אינהו [בהדי הדדי] דלישמעו מאי דאמר להו: הם

צריכים לא להתערב בשביל עצמם, כדי שהם לא יתבלבלו ולא ישמעו מה הקב"ה יגיד להם, ולא יוכלו להשיב את טענותיהם.

[מיד] נכנסה לפניו מלכות רומי תחלה: היא הראשונה. ומבארת הגמרא בגלל שהיא חשובה. ולומדים זאת מהנבואה של דניאל על ארבע חיות המסמלות ארבע אומות בבל, פרס, יון, ורומי. על ה'חיה הרביעית' אמר דניאל "וְתֹאכַל כָּל אֲרָעָא וְתִדְוֶשֶׁנָּה וְתִדְקֶנָּה" = תאכל את כל הארץ ותרמוס ותדוק אותה. ואמר רבי יוחנן שזו רומי הרשעה ש'טבעה' (= הפרסום שלה) יצא בכל העולם.

שאלה: ומנא לן דמאן דחשיב עייל ברישא? מניין לנו שהחשוב נכנס ראשון לדין? תשובה: כדרב חסדא וכו'.

שנאמר "לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל": 'עבדו' הוא שלמה המלך. והוא נכנס ראשון לדין לפני העם כי הוא חשוב יותר. ומכאן לומדים שגם האומה החשובה נכנסת לפני שאר האומות.

וטעמא מאי? איבעית אימא וכו': מה הטעם שהמלך נכנס ראשון לדין? והתשובה - אין זה דרך ארץ להושיב את המלך בחוץ. ותשובה נוספת - כדי שהוא יכנס לדין לפני שיתרבה 'החרון אף' של הקב"ה, כי אם יבואו קודם הציבור יתרבה החרון אף בגלל הפשעים של הציבור, והקב"ה יעניש את המלך על העבירות שלו.

אמר להם הקב"ה וכו': הקב"ה ישאל את הרומיים במה עסקתם? והם יענו שהם עסקו בשווקים, מרחצאות, והרבה כסף וזהב. וכל זה הם עשו בשביל עם ישראל כדי שיתעסקו בתורה. דהיינו שתהיה להם פרנסה, ואפשרות נוחה לקנות אוכל, וכן שיהנו במרחצאות.

[לעתיד לבוא תתגלה האמת שאכן כל מה שנעשה בעולם היה בשביל עם ישראל. ולכן יטענו הרומיים שמגיע להם שכר על כך. אבל הקב"ה ישיב להם שהם עשו זאת לצורך עצמם ולא מגיע להם שכר על כך. הגרי"ז].

כלום יש בכם מגיד זאת? הקב"ה ישאל אותם האם יש בכם מי שעסק בתורה? ובגלל שלא, הם יצאו במפח נפש.

יצאת מלכות רומי ונכנסה מלכות פרס אחריה: מבארת הגמרא בגלל שמלכות פרס היא המלכות השנייה בחשיבותה. ולומדים זאת מהנבואה של דניאל הנ"ל "וְאַרְוֵהוּ חִזְיוֹן אַחֲרֵי תְנִינָה דְמִיָּה לְדָב" = והחיה השנייה דומה לדוב, והם הפרסאים הדומים לדוב.

כרכים לעשות בהם אנגריא: בניתם כרכים כדי להשתמש באנשים המתגוררים בהם לעבודת המלך ולגיוס לצבא.

קושיא: וכי מאחר דחזית מלכות פרס וכו': אחרי שתראה מלכות פרס מה שקרה למלכות רומי שלא הועילו טענותיה, מדוע היא תיכנס לבקש שכר? תירוץ: **אמרי אינהו סתרי בית המקדש ואנן בנינן:** הם יחשבו שבגלל שרומי החריבה את בית המקדש היא לא תקבל שכר, אבל הפרסאים שבנו את בית המקדש השני אולי יקבלו שכר.

וכן לכל אומה ואומה: וכך יקרה לכל אומה ואומה שתיכנס. היא תטען שהיא עשתה דברים טובים בעולם לצורך עם ישראל, והקב"ה ידחה את דבריה. קושיא: **וכי מאחר דחזו וכו':** אחרי שהם יראו מה קרה לשתי המלכויות הראשונות, מדוע הם יכנסו? תירוץ: **סברי הנך אישתעבדו בהו בישראל ואנן לא שעבדנו בישראל:** הם יחשבו שרומי ופרס הפסידו בדין בגלל שהם השתלטו על עם ישראל בגלות, אבל שאר האומות שלא השתעבדו בהם יזכו לשכר.

קושיא: מאי שנא הני דחשיבי ומאי שנא הני דלא חשיבי להו? מדוע דוקא רומי ופרס חשובות יותר משאר האומות? תירוץ: **משום דהנך משכי במלכותיהו עד דאתי משיחא:** בגלל שהמלכות של רומי ופרס תמשך עד ביאת המשיח. (אמנם לפני ביאת המשיח עתידה פרס ליפול ביד רומי. תוס').

אומרים לפניו - רבש"ע כלום נתת לנו ולא קיבלנוה? כך יענו אומות העולם לקב"ה על שאלתו האם עסקו בתורה?

קושיא: ומי מצי למימר הכי? וכו': וכי הם יכולים לטעון טענה כזו? הרי הקב"ה שאל את כל האומות האם הם רוצים לקבל את התורה והם סרבו. לומדים זאת מהפסוקים האומרים שהקב"ה הגיע משעיר (= ארץ אדום) ומפארן (= ארץ ישמעאל). וקשה מה הקב"ה עשה שם? וביאר רבי יוחנן שהוא שאל את האומות אם הם רוצים לקבל את התורה.

תירוץ: אלא הכי אמרי - כלום קיבלנוה ולא קיימנוה? אלא כך הם יענו - האם קבלנו את התורה ולא קיימנו אותה? הרי לא קבלנו אותה ולכן לא קיימנו. קושיא: ועל דא תברתהון! אמאי לא קבלתוה? הרי תשובה זו היא קושיא עליהם, מדוע באמת לא קבלתם את התורה?

תירוץ: אלא כך אומרים לפניו רבש"ע כלום כפית עלינו וכו'.

מיד אומר להם הקב"ה הראשונות ישמיעונו וכו': המצוות הראשונות שנצטויותם יגלו לנו את האמת. כי אפילו את שבע מצוות בני נח שקבלתם לא קיימתם!